

УДК 629.113:504.054:338.45

к.т.н., доц. М.В.Семененко, А.Р. Тімош,
Київський національний університет будівництва і архітектури

ОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Проаналізовані сучасні статистичні дані функціонування транспортної системи країни та визначені деякі перспективи її розвитку.

Ключові слова: транспортна система, автотранспорт, шляхи

Транспорт являє собою одну з найважливіших досить ресурсомістку, екологічно і соціальнозначущу складову економіки.

Сукупність усіх видів транспорту, об'єднаних між собою транспортними мережами (дорогами) і вузлами, в яких відбувається обмін вантажами і пасажирями, називається транспортною системою.

Транспортна система надає послуги іншим галузям господарства, а дані галузі, відповідно, забезпечують транспортну систему необхідними ресурсами (транспортними засобами, паливом, енергією, будівельними та іншими матеріалами). Розвиток транспортної системи не є самоціллю, а визначається суспільно необхідними потребами. Дані потреби формуються з урахуванням прийнятих соціально-економічних рішень, передбачаючи:

- забезпечення економічного зростання;
- створення додаткових робочих місць;
- підвищення рівня життя;
- мобільності окремих громадян;
- гармонізацію взаємодії з навколишнім середовищем.

Вантажообіг і пасажирообіг - важливі умовно - натуральні економічні показники, які характеризують транспортну систему. На рис.1, 2 побудовано діаграми на підставі статистичних даних [1].

Перше місце за вантажообігом серед усіх видів транспорту в Україні займає залізничний (рис.1) Так у 2010 році на долю залізничного транспорту припадало трохи більше половини вантажообігу (53,90%) від загального вантажообігу усіма видами транспорту. Він виконує важливу роль як у внутрішньодержавному, так і міждержавному сполученні на далекі відстані. Довжина залізниць в Україні становить 22,3 тис. км, майже 2/5 з них — електрифіковані. Середня щільність шляхів — 37 км залізничних колій на 1 тис. км² території.

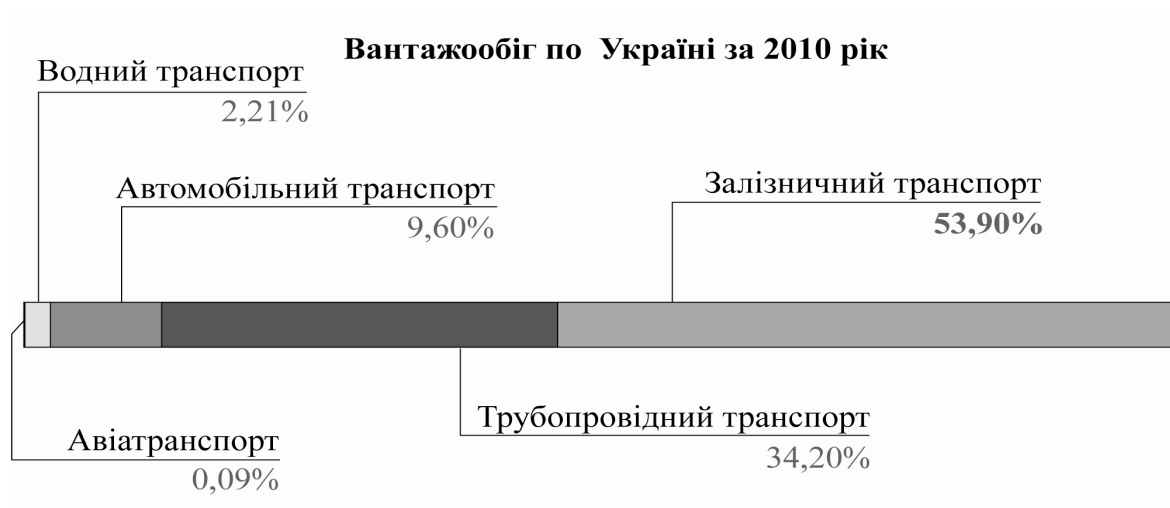

Рис. 1. Вантажообіг в Україні за 2010 рік

Автомобільний транспорт здійснює перевезення різноманітних вантажів і пасажирів переважно на короткі і середні відстані. За кількістю перевезених пасажирів йому немає рівних серед усіх видів транспорту. Пасажирообіг на території України за 2010 рік різними видами транспорту у відсотках показано на діаграмі (рис. 2).

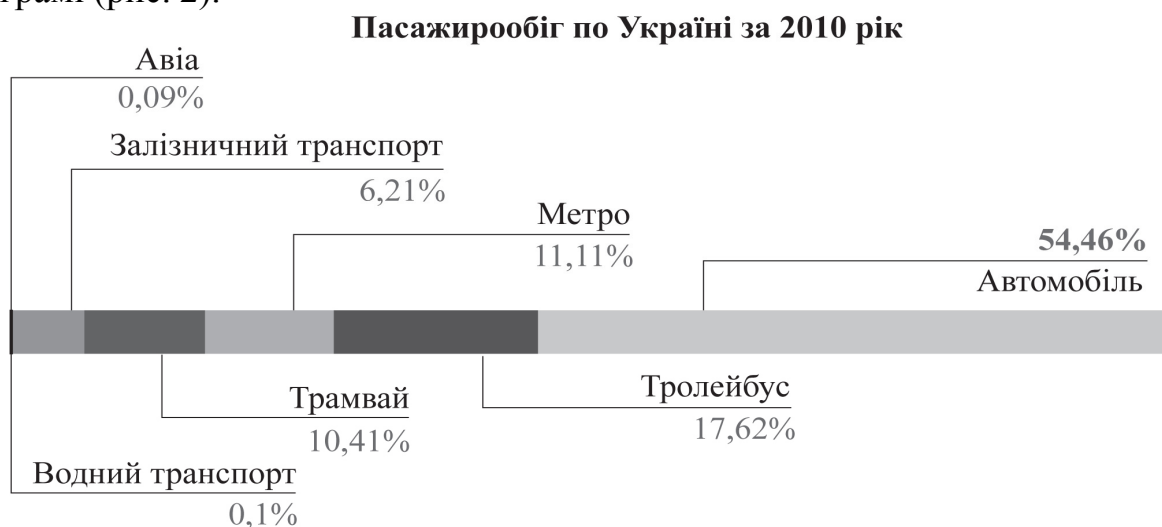

Рис. 2. Пасажирські перевезення по Україні за 2010 рік

У 2010 році на долю автомобільного транспорту в Україні припадало більше половини (54,46%) пасажирообігу серед різних видів транспорту.

Для транспортної системи існують межі зростання у зв'язку з обмеженням площі території, природних ресурсів, вразливістю біосфери, прагненням зберегти світовий порядок і прогрес в економічному та соціальному розвитку.

Про існування межі росту транспортної системи безпосередньо можна судити на основі динаміки чисельності світового автомобільного парку за роками (рис. 3 [4]).

Динаміка росту світового автомобільного парку

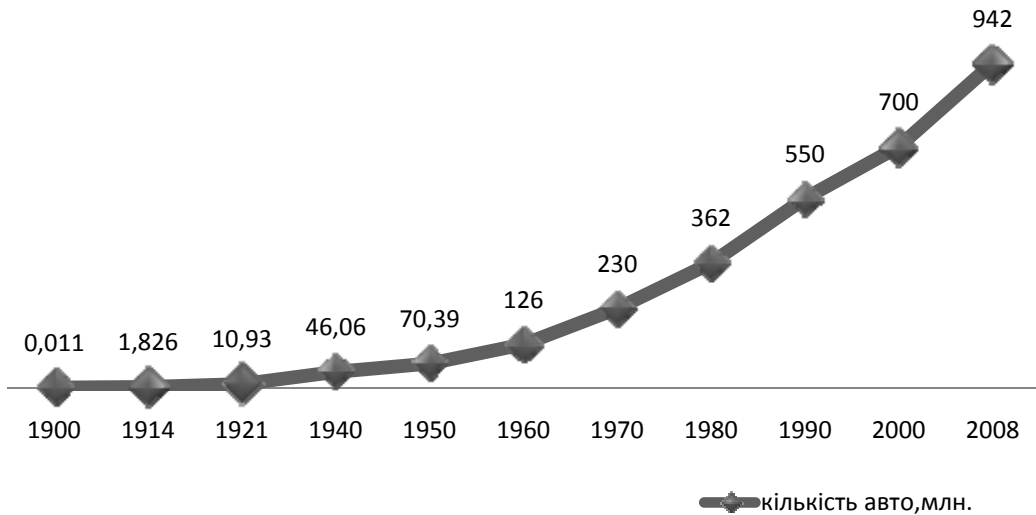

Рис. 3. Динаміка росту світового автомобільного парку

Аналіз динаміки росту світового автомобільного парку показав, що за останні півстоліття він зріс майже в 8 разів.

В окремих країнах рівень автомобілізації різниться в десятки разів і в деяких з них, наприклад в Україні, максимум приросту чисельності автотранспортних засобів ще не досягнутий. На 2008 рік рівень автомобілізації в Україні становив 151 авто на 1000 жителів [5; 6], даний показник в 3-4 рази менший у порівнянні з іншими розвинутими країнами (рис. 4).

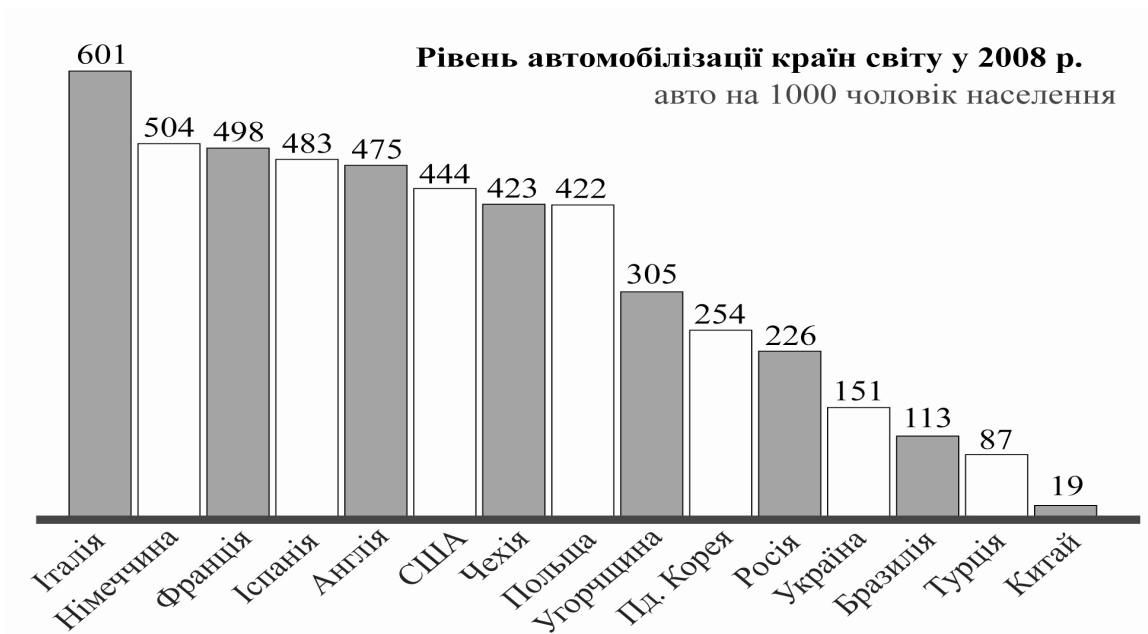

Рис. 4. Рівень автомобілізації у країнах світу

За даними Асоціації дилерів автомобілів з пробігом, зараз сегмент машин старше 9 років складає майже 70% зареєстрованих в Україні авто і продовжує зростати. У порівнянні з іншими країнами Європи, автопарк України доволі старий (рис. 5) [5; 6].

Середній вік автомобілів у парках європейських країн на 2009 рік

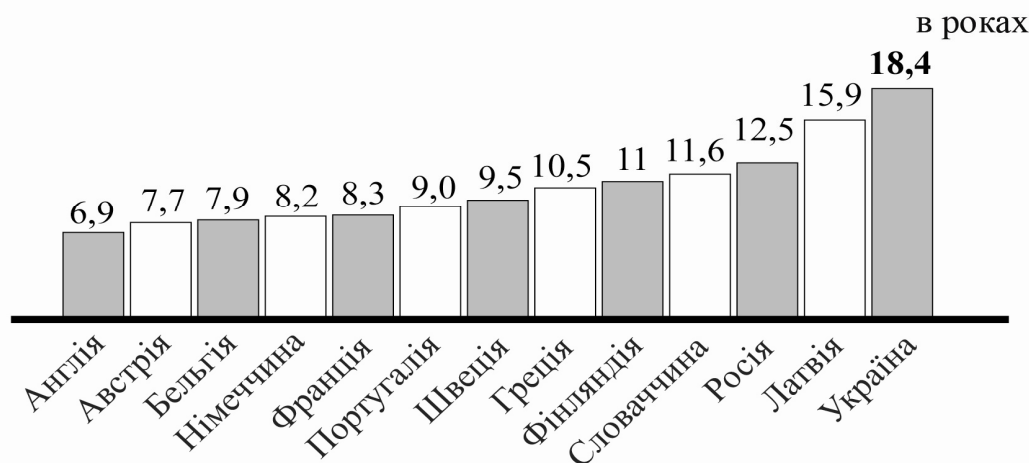

Рис. 5. Середній вік автомобілів в парках Європейських країн на 2009 рік

Протяжність транспортних шляхів на території України на 2008 рік [2] становив: автошляхи – 164,1 тис.км; залізничні шляхи – 22,3 тис.км; судноплавні шляхи – 2,3 тис.км; трубопровідні шляхи – 40 тис.км; авіаційні смуги – 50 тис.км.

Автошляхи мають найбільшу протяжність серед усіх наземних транспортних шляхів. Незадовільним є транспортно-експлуатаційний стан автодоріг: 51,1% не відповідає вимогам за рівністю, 39,2% — за міцністю. Середня швидкість руху на автодорогах України у 2 — 3 рази нижча, ніж у західноєвропейських країнах.

Низька категорійність місцевих доріг, їх недостатність і поганий стан спричиняють невиправданий перехід частини перевезень з місцевих доріг на більш якісні магістральні, що суттєво збільшує завантаженість магістральних доріг. Адже по них, крім транзитних перевезень, здійснюється понад 70% внутрішніх перевезень. В результаті інтенсивність руху на них зростає в середньому на 15-20% на рік, в той час як на дорогах місцевого значення ріст знаходиться в межах 1-2%. Цільовий розвиток доріг місцевого значення здатен суттєво знизити зростаючу завантаженість магістральних доріг за рахунок перерозподілу перевезень.

Вигідне географічне положення України обумовлює проходження Міжнародних транспортних коридорів, зокрема [7]:

- пан-європейських транспортних коридорів № 3, 5, 7, 9;

- коридорів Організації співробітництва залізниць (ОСЗ) № 3, 4, 5, 7, 8, 10;
- транспортного коридору Європа — Кавказ — Азія (ТРАСЕКА).

Очікується, що в перспективі об'єми перевезень в нашій країні виростуть при зміні структури вантажів, що транспортуються. Відбудеться зміщення центру тяжіння залізничного на автомобільний транспорт, особливо при термінових доставках та перевезеннях на короткі відстані (до 100 км), що передбачають збільшення чисельності та інтенсивності використання парку вантажних АТЗ. При цьому існує підґрунтя для значного збільшення швидкості транспортування вантажів.

При стимулюванні розвитку транспортної системи можливо досягти зростання економіки, покращення стосунків з Європою, але є й інша сторона медалі – негативний вплив транспортної діяльності на навколишнє середовище.

За кількістю жертв ДТП, Україна займає п'яте місце в Європі після Росії, Італії, Франції та Німеччини. За роки незалежності в ДТП загинули майже 137 тисяч осіб.

Від роботи транспорту у 2009 році в повітря надійшло 2,6 млн. т забруднюючих речовин, переважна частина з яких – 89,5% – це викиди автомобільного, 2,7 – залізничного, 0,8 – водного та 0,5% – авіаційного транспорту, 6,1% - виробничої техніки [3]. Більше половини (61%) забруднюючих речовин потрапило в атмосферне повітря від викидів автомобілів, що перебувають у приватній власності.

Негативні впливи транспорту на навколишнє середовище посилюються тим, що система управління транспортної діяльністю в містах та регіонах України не відповідає сучасним вимогам у зв'язку з:

- відставанням технічного рівня транспортної продукції від світового рівня;
- недосконалістю нормативно-правової, а також технічної бази для здійснення контролю технічного стану транспортної техніки та інженерних споруд;
- низькою дисципліною виконання чинного законодавства;
- відсутністю економічних стимулів до підвищення екологічної безпеки автотранспортної та будівельно-дорожньої техніки і технологій.

Висновок

Транспортна система України ще не досягла свого максимуму в розвитку, але її елементи (транспорт, шляхи сполучення, транспортні споруди) вже доволі зношені, та не відповідають європейським вимогам. Швидко зростає рівень автомобілізації, проте дорожня мережа не встигає за її темпами, що в свою

чергу і призводить до збільшення кількості ДТП та погіршення стану навколишнього природного середовища.

Інтенсивне зростання чисельності автомобільного парку, особливо в великих містах України, і виниклі в наслідок цього транспортні та екологічні проблеми потребують нових підходів для осмислення перспективи розвитку транспортної системи.

Існуюча в останнє десятиліття тенденція вирішення проблеми забруднення повітря автотранспортом, пов'язана зі зниженням викидів токсичних речовин в автомобільних двигунів шляхом установки систем нейтралізації відпрацьованих газів, еволюціонування в напрямку вивчення й моделювання процесів розповсюдження, трансформації транспортних викидів в атмосферу, а також забезпечення концентрацій нормованих речовин в атмосфері в межах санітарних норм шляхом впорядкування руху транспортних потоків засобами телемеханіки, комплексного розвитку різних видів транспорту в рамках транспортної системи регіону або держави.

Література

1. Експрес випуск 18.01.2010р. №11 Підсумки роботи транспорту України за 2010 рік. - Державний комітет статистики України, 2010. – 1,2 с.
2. Ковалевський Г.В. Статистика. – Харків: ХНАМГ, 2010. – 313 с.
3. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2007 р. – Міністерство охорони навколишнього природного середовища України, 2008. – 22 с.
4. Автомаркет. Архів новин: www.automarket.dp.ua
5. Автомобіли – статистика продаж: www.autoconsultant.com.ua
6. Автостат – статистика автомобільного ринку. Аналітичне агентство: www.autostat.ru
7. Офіційний сайт Міністерства інфраструктури України: <http://www.mintrans.gov.ua> – Транспортні коридори.

Аннотація

Проаналізовані сучасні статистичні дані функціонування транспортної системи країни і визначені деякі перспективи її розвитку.

Ключові слова: транспортна система, автотранспорт, дороги

Annotation

The modern statistical data of the transportation system of the country and the perspectives of its development.

Keywords: transport system, auto transport, road.